

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕКТОНІЧНІ РУХИ У РАЙОНІ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ КЕРЧЕНСЬКОЇ ПРОТОКИ

С. В. Альбов

Район Таманського узбережжя Керченської протоки та її береги описані ще у творах стародавніх географів Геродота, Страбона та ін. В. П. Зенкович [4] відзначив, що за останні 2000 років тут відбулося занурення суходолу більш як на 2 м. Проте це, можливо, трансгресія моря, про що висловлюється П. В. Федоров [6]. Та чи опускання це суші, чи трансгресія моря — результат один, а саме: суходол поступово поховується під водою. Розкопки стародавнього боспорського міста Фанагорія, який був розташований на таманському березі напроти м. Пантикапей (м. Керч) впевнено свідчить на користь вищесказаному. На місці Фанагорії нижче рівня моря було виявлено фундамент будівель, поховання та різні предмети начиння [4].

На південь від мису Тузла на таманському березі у боспорський час було місто Корокондамма. Зараз там знаходиться море (Керченська протока) і відбувається абразія з швидкістю 1 метр за рік. В цьому місці за боспорського часу море проникало не менше як на 2 км углиб суходолу [4].

Східний, найбільш низький берег Таманської затоки (у Керченській протоці) опускається у своїй середній частині, що добре видно з моря. На плоскому низинному березі тут спостерігається дуже пологий прогин земної поверхні, який зникає у східному напрямку. Верстви ж молодих осадочних порід, що залягають в цьому районі горизонтально і складають низинний берег, дуже полого синклінально вигнуті у відповідності з прогином поверхні. На півдні вони нахилені на північ, а на півночі — до півдня. Очевидно, тут відбувається прогинання низинного суходолу з наступом на нього моря.

У північній частині Керченської протоки знаходиться субмеридіонально вигнута й причленована до таманського берега піщана коса Чушка, а в середній частині протоки — піщана коса Тузла у вигляді острова північно-західного простягання.

Коса Тузла утворилася нещодавно. З XVIII століття на її місці була низка піщаних острівків [4]. З XIX ст. вже існувала коса, що причленовувалася до корінного таманського берега. У 1925 р. вона відокремилася від корінного берега і стала вузьким островом [4]. Положення цього острова неусталене.

Біля таманського берега Керченської протоки (за даними А. Н. Шарданова) в субмеридіональному напрямку проходить розлом [7]. У північній частині він проходить на схід від коси Чушка по мілководній Дінській затоці (лиману) Керченської протоки. На лінії розлому — у Дінській затоці — знаходиться діюча в наш час грязьова сопка Чушка, у викидах якої містяться ртуть, миш'як і ряд поліметалів. Розлом відсікає косу Чушка і йде на північ в Азовське море.

Коса Чушка цілком стійка з боку Керченської протоки, тобто із заходу. Інженерно-геологічні умови східної частини коси гірші. Тут значно менша за потужністю піщана її частина лежить на лиманних мулах і сопкових грязях, які складають дно і берег Дінської затоки, тобто з боку згаданого субмеридіонального розлому. Цей бік коси Чушка нестійкий (дивись рисунок).

Дуже імовірно, що утворення вузької, меридіонально витягнутої Дінської затоки і грязьової сопки у ній зумовлене наявністю розлому, розташованого по довгій (меридіональній) осі затоки. Середня частина його не фіксується, бо він проходить в районі моря — в західній ча-

стині Таманської затоки Керченської протоки. На південь від Таманської затоки він охоплює край корінного берега Таманського півострова [7].

Звертає на себе увагу різниця у висоті берегів Керченської протоки: таманський берег протоки низький, а кримський, загалом, досить високий. Чи не опущений таманський берег по субмеридіональному розлому, про який згадує А. Н. Шарданов?

За А. Н. Шардановим, з Кавказу на Таманський півострів простягається також і субширотний розлом [7], який губиться у західній частині цього півострова, не доходячи до Таманської затоки. Далі на захід цей

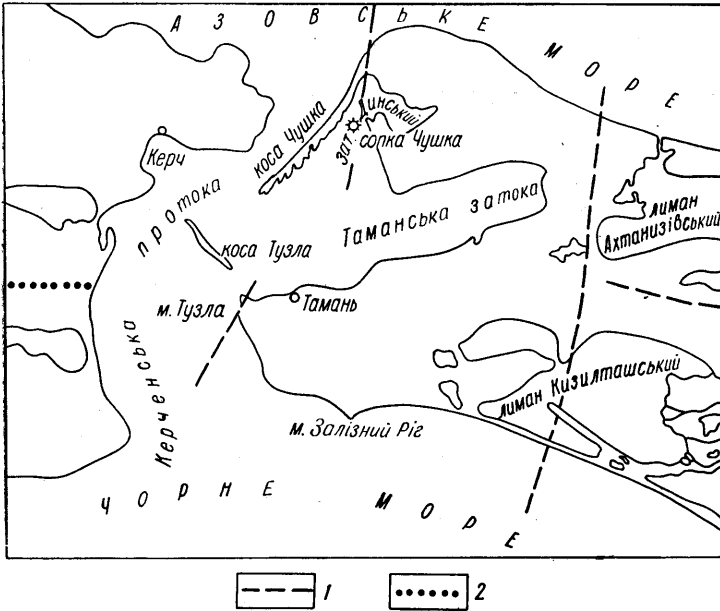

Схема тектонічних розломів у східній частині Керченської протоки, за А. Н. Шардановим (1) та за даними карти Міжвідомчої комісії по вивченню западини Чорного моря (2).

розлом або його відгалуження, можливо, проходить у Керченську протоку, де він може перетинатися із згаданим вище субмеридіональним розломом, а потім на Керченському півострові зливатися з широтним розломом вздовж Парпацького гребеня. Останній розлом підходить до Керченського півострова безпосередньо до самого берега протоки проти середньої частини Таманської затоки. Спадає на думку, що звідси цей розлом спрямований до південної частини коси Тузла, а потім і в середню (східну) частину Таманської затоки до описаного вище прогину низовинного узбережжя затоки. Субширотні розломи по Керченському і Таманському півостровах, імовірно, є складовими частинами великого субширотного (регіонального) Кримсько-Кавказького передгірського розлому.

У районі гаданого перетину субмеридіонального та субширотного розломів розташована коса Тузла, для якої характерна неусталеність, розмиваність, переміщення і т. п. У літературі це пояснюється змінними метеорологічними та гідрологічними умовами Керченської протоки [4]. А чи не можна це явище пояснити активністю закладених тут (припущуваних) субмеридіонального та субширотного розломів і зануренням східного берега Таманської затоки, яке триває? Коса Тузла у такому випадку

може знаходитись на неусталеній ділянці, де можуть відбуватися сучасні тектонічні рухи. Можливо, що коса Тузла розташована на невеликому антиклінальному піднятті, на якому відбувається затримка і відкладення наносів, або на одному з тектонічних блоків, який зазнає в останній час дуже слабких вертикальних (піднімань) або горизонтальних рухів, або ж тих і інших разом. Цим, мабуть, і слід пояснити утворення та існування коси Тузла.

Вказані (імовірні) тектонічні процеси можуть викликати у Керченській протоці деякі зміни течій, відкладень донних наносів, їх перенесення і переміщення і таке інше. Цим самим час від часу може створюватися нестійке положення коси Тузла, зміна розмірів її площі, берегових обрисів та ін.

Таке припущення можна підкріпити тим, що у районі Керченської протоки (м. Керчі на таманському березі) у минулі століття було кілька значних землетрусів [4, 7].

Таким чином, у формуванні та зруйнуванні берегів і берегових кіс та островів у цьому районі, дуже можливо, має значення неотектоніка, тобто сучасні слабкі тектонічні рухи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альбов С. В.— Геофизика и астрономия, 1966, 9.
2. Андрусов Н. И.— Бюлл. МОИП, 1926.
3. Благоволин Н. С.— Изв. АН СССР, серия геогр., 1960, 2.
4. Зенкович В. П. Берега Черного и Азовского морей. Географиздат, М., 1958, 191—207.
5. Карбасников М. Н.— Изв. Центр. гидрометбюро, 1927, 7.
6. Федоров П. В.— ДАН СССР, 1959, 124, 5.
7. Шарданов А. Н.— Труды Краснодарского филиала ВНИИнефти, геол. сб., в. 10, М., 1962, 55—56.

Інститут
мінеральних ресурсів

Стаття надійшла 20.X 1967 р.
Після доповнення новими
даними 20.X 1970 р.

УДК 551.496

АРТЕЗИАНСЬКІ ВОДОНОСНІ ГОРИЗОНТИ ЯК МОЖЛИВІ ДЖЕРЕЛА ВОДОПОСТАЧАННЯ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ДОНБАСУ

В. П. Бобров, І. К. Решетов, О. В. Суярко

Для території Північно-Західного Донбасу водопостачання великих міст і населених пунктів є серйозною проблемою, що потребує скорішого розв'язання.

Забезпечення цих міст прісною водою здійснюється з ряду водозаборів, які експлуатують найбільш водозбагачений в районі водоносний горизонт мергельно-крейдової товщі верхньої крейди. Збільшення водовідбору з цього горизонту практично вже неможливе, бо зараз досягнуто гідродинамічної рівноваги між притоком і водовідбором. У зв'язку з цим виникає необхідність детально вивчати питання про можливості збільшення потужності діючих водозаборів за рахунок розкриття на їх площі нових водоносних горизонтів, залягаючих нижче, що експлуатуються, і набуваючих напірний характер. До таких горизонтів відносяться нижньокрейдний—верхньоюрський, середньоюрський та тріасовий горизонти, які занурюються у синклінальних структурах Північно-Західного Донбасу до глибини 700 м.

**ГЕОЛОГІЧНИЙ
ЖУРНАЛ****2 | 1971**

Журнал засновано в 1934 р. Виходить 6 разів на рік

БЕРЕЗЕНЬ — КВІТЕНЬ

ВИДАВНИЦТВО «НАУКОВА ДУМКА»

КИЇВ

З М І С Т

Усенко І. С., Сіроштан Р. І., Щербаков І. Б., Хмарук Т. Г., Про метаморфізм Українського щита	3
Доленко Г. Н., Сеньковський Ю. М., Різун Б. П. Перспективи нафтогазоносності кембрійських і нижньосилурійських відкладів Волино-Подільської плити	16
Решитько В. А., Князев Г. І. Закономірності локалізації зруденіння і перспективна оцінка Берегівського золото-поліметалічного родовища (Закарпаття)	26
Кравченко В. М., Гулак В. І. Два генетичних типи мікроскладчастості у покладах залишкових залізних руд родовищ Кривого Рогу та КМА	39
Сонкін Л. С., Чайковська Н. І., Возіанова Т. Г. Мінеральні форми титану в каолінах Глуховецького родовища в зв'язку з питанням підвищення якості сировини	45
Лашманов В. І., Зайдіс Б. Б. Геологія і геохронологія пізньоюрських відкладів Мармарошського масиву	55
Клещев М. І., Соляков І. П. До прогнозу водопрпливів у шахти Криворізького залізрудного басейну	67
Левенштейн М. Л., Павленкова Н. І., Баранова К. П. Особливості будови фундаменту найбільш заглибленої частини Дніпровсько-Донецької западини	73

Короткі наукові повідомлення

Хмара О. Я., Шрубович Ф. В. Антофіліт-азбест Петрівського ультраосновного масиву в Середньому Придніпров'ї	79
Раздорожний В. Ф. Про форми входження деяких розсіяних елементів у речовину вугілля і порід Донбасу	83
Платонов О. М., Рокачук Т. А., Таращан А. М., Щербаков І. Б. Про зв'язок термолюмінесцентних властивостей польових шпатів з їх структурними особливостями	87
Мовчан М. П. Розкладання каолінітів різного ступеня кристалічності у кислому середовищі	90
Никифорок Б. С., Михайлов В. М. Геологічний розвиток центральної частини Євпаторійсько-Сімферопольського підняття	94
Альбов С. В. До питання про тектонічні рухи у районі східної частини Керченської протоки	101
Бобров В. П., Решетов І. К., Суярко О. В. Артезіанські водоносні горизонти як можливі джерела водопостачання Північно-Західного Донбасу	103
Косенко Б. М., Литвин А. К., Пустовойт В. П., Циммер М. А. Результати порівнянь визначення метанозносності вугільних пластів кернагазонабірником КА-61 і комплексним методом МГРІ	105
Канигін Л. І., Кирикилиця С. І., Левенштейн М. Л., Полуновський Р. М., Тараско В. І., Харагезов М. К. До питання про перспективи залізрудного родовища Куксунгур у західному Приазов'ї	118

Відділ геолого-виробничої інформації

Каневський А. Я. Молібденовий рудопрояв у Липовеньківському гіпербазитовому масиві на Середньому Побужжі	112
--	-----